

Op Weg naar de Vlaktaks?

Citation for published version (APA):

van Mierlo, J. G. A. (2002). Op Weg naar de Vlaktaks? *Forfaitair*, 15(122), 24-25.

Document status and date:

Published: 01/01/2002

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Op weg naar de Vlaktaks?

Prof. dr. J.G.A. van Mierlo*

1. Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Inkomstenbelasting 2001 is de discussie over verdere fundamentele belastinghervorming in Nederland niet afgelopen. Veeleer lijkt pas een eerste stap gezet. Zo heeft verantwoordelijk staatssecretaris Wouter Bos een commissie ingesteld die hem moet adviseren over verdere hervorming van de Inkomstenbelasting, meer in het bijzonder de zogeheten Vlaktaks (ofwel de 'flat tax' in de Amerikaanse literatuur).

De Vlaktaks in de inkomstenbelasting behelst kort samengevat een relatief laag proportioneel tarief in de inkomstenbelasting met de volgende eigenschappen:

- geen progressie meer in de tariefstructuur;
- geen klassiek stelsel van aftrekposten meer over de top van het inkomen;
- met verbreding van de belastinggrondslag (onder de veronderstelling van opbrengstneutraliteit voor de overheid);
- met of zonder differentiële belastingvrije sommen (waardoor een zekere progressie weer wordt geïntroduceerd);
- met specifieke inkomensafhankelijke heffingskortingen aan de voet van het inkomen (zogenoemde 'tax credits').

2. Voordelen maar ook nadelen

In de fiscaal-economische literatuur worden de volgende voordelen van de Vlaktaks genoemd. Om te beginnen houdt de Vlaktaks een verdere vereenvoudiging en verbetering van de fiscale systematiek in. Daardoor worden de fraudebestendigheid en de controlemogelijkheden verbeterd. De Vlaktaks veroorzaakt ook geen negatieve inspanningseffecten op de arbeidsmarkt, omdat daardoor de beruchte wig tussen bruto- en netto-arbeidsinkomen

wordt verkleind en de al even beruchte armoedeval verdwijnt. Voorts wordt door de tariefverlaging de fiscale concurrentiepositie van Nederland in de Europese Unie versterkt. Tenslotte wordt de werkgelegenheid erdoor bevorderd omdat op de factormarkt de positie van de factor arbeid ten opzichte van de factor kapitaal sterker wordt. Tezamen kunnen dit de allocatieve-efficiëntievoordelen van de Vlaktaks worden genoemd.

Tegenstanders van de Vlaktaks betwisten deze vermeende voordelen en wijzen bovendien op de negatieve inkomenspolitieke effecten ervan uit het oogpunt van verdelende rechtvaardigheid. Daarnaast wordt te gemakkelijk voorbijgegaan aan de oorspronkelijke bedoeling van aftrekposten die worden afgeschaft. De vraag is dan of die doelstellingen nog steeds gelden en als het antwoord positief is, of zij dan niet op een andere manier binnen of buiten de Vlaktaks kunnen worden gerealiseerd. Meer in het bijzonder gaat het vooral om de volgende aftrekposten:

- kosten van verwerving van arbeidsinkomsten (onderwijs en scholing; de studeerkamer en de aktetas);
- premies voor ziektekostenverzekeringen en ziektekosten;
- pensioenpremies en andere fiscale oudedagsvoorzieningen;
- hypotheekrente.

Al deze aftrekposten, dus niet alleen de hypotheekrente-aftrek, zijn min of meer politiek gevoelig

3. Keuzeproblemen

Het debat wordt daarom voortgezet, niet alleen in het wetenschappelijke forum maar ook in de fiscale beleidsarena. Het Jaarcongres 2001 van het Landelijk Overleg Fiscalisten (LOF), dat op 28 september 2001 in Maastricht werd georganiseerd, was ook aan dit thema gewijd. In de bijbehorende congresbundel 'IB 2001... op weg naar de flat tax?' zijn vele fiscale beschouwingen over de voor- en nadelen van de Vlaktaks opgenomen die eerder in de wetenschappelijke tijdschriften en in de vakpers zijn gepubliceerd (uiteraard met toestemming en met bronvermelding). Voor een overzicht van het debat zij daarom verwezen naar deze LOF-congresbundel.

Bij de invoering van de Vlaktaks, in welke variant dan ook, komen fundamentele keuzeproblemen aan de orde die zullen moeten worden opgelost. Ten eerste is sprake van conflicterende doelstellingen van allocatieve efficiëntie (de omvang van de collectieve welvaart) en

* Prof. dr. J.G.A. van Mierlo is hoogleraar Openbare Financien en Opleidingsdirecteur Fiscale Economie aan de Faculteit Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht. Dit artikel is een bewerking van zijn lezing tijdens het 17e LOF-Congres 'IB 2001... op weg naar de flat tax?' dat op 28 september 2001 in Maastricht plaats had.

van verdelende rechtvaardigheid (de verdeling van de collectieve welvaart), waartussen een afweging moet worden gemaakt. Dat betekent een noodgedwongen uitruil om te komen tot de beste combinatie, en die kon wel eens verschillen per politieke groepering.

Als er dan een beste combinatie van doelstellingen is gekozen, komt de vraag aan de orde met welk instrumentarium die beste combinatie het best kan worden bewerkstelligd. Tot dat instrumentarium behoort niet alleen fiscaliteit maar ook alle andere instrumenten van economische politiek, zoals het begrotingsbeleid en het monetaire beleid. Daarbij gaat het om criteria als doeltreffendheid (effectiviteit: wordt de gekozen combinatie-doelstelling bereikt?) en doelmatigheid (efficiëntie: tegen de minste kosten?).

Tenslotte is er nog een spanningsverhouding met andere fundamentele hervormingsvoorstellen in de belastingheffing, maar ook in de sociale zekerheid en in de arbeidsmarktpolitiek. Een echte oplossing voor het Nederlandse probleem van de WAO kon wel eens liggen in de klassieke concepten van het basisinkomen en een systeem van negatieve inkomstenbelasting. Het eerste is bekend van publicaties van de WRR in de jaren zeventig, het tweede van die van de Amerikaanse econoom Milton Friedman in de jaren vijftig.

Belastingheffing heeft kortom zoveel raakvlakken met andere beleidsproblemen, dat het debat over de invoering van een Vlaktaks uiteindelijk ook dwingt tot het nadenken over oplossingen voor aanpalende problemen.

4. Voorwaarden en lessen voor een IB 2010 met Vlaktaks

Een Inkomstenbelasting 2010 met de kenmerken van een Vlaktaks die werkt en die op voldoende draagvlak kan rekenen, zal daarom aan de volgende voorwaarden moeten voldoen:

- wat betreft de belastinggrondslag zal een zogeheten 'reëel en synthetisch inkomensbegrip' moeten worden gehanteerd;
- dat inkomen wordt gemeten per individu;
- dat inkomen wordt belast met een proportioneel belastingtarief;
- evenwel met aftrek van een beperkt aantal inkomensafhankelijke en persoonsgebonden heffingskortingen.

Dat betekent dat voor de toekomstige vormgeving van de Vlaktaks in de IB 2010 de volgende lessen moeten worden getrokken. De al genoemde afweging tussen allocatieve efficiëntie en verdelende rechtvaardigheid in de fiscaliteit is lastig maar onontkoombaar. Er zal kleur moeten

worden bekend. De invoering van heffingskortingen (die werken over de voet van het inkomen) betekent de afschaffing van inkomensafrekkosten (die werken over de top van het inkomen).

De échte afschaffing van klassieke aftrekkosten als ziektekostenverzekeringpremies, pensioenpremies en hypotheekrente aftrek is een groot struikelblok vanwege de omvang van de bedragen die ermee zijn gemoeid en derhalve van de betrokken economische belangen. Er zal goed moeten worden nagedacht of de oorspronkelijke bedoelingen van zulke aftrekkosten ook op een andere manier binnen of buiten de systematiek van de Vlaktaks kunnen worden verwezenlijkt.

Tenslotte nog maar een stokpaardje dat ik gelukkig met veel fiscalisten deel: het verdere debat over belastinghervorming dient niet volgens de leerstellingen van het Instrumentalisme te worden gevoerd. Zo'n debat dient ook zeker niet alleen door fiscalisten te worden gevoerd, maar in een open dialoog met andere deskundigen, vooral ook economen, en met alle belanghebbenden, alle 'stake holders'.